Riksdagens protokoll
1991/92:6

Fredagen den 4 oktober

Kl. 9.00–9.49

Protokoll
1991/92:6

1 § Meddelande om val

Anmälan om utsedda statsråd

Anf. 1 TALMANNEN:
Jag får meddela att val av utskott och förvaltningsstyrelse kommer att företas vid kammarens sammanträde tisdagen den 8 oktober.

2 § Ledigheter

Talmannen meddelade att *Margareta Israelsson* (s) ansökt om föräldraledighet under tiden den 5 oktober–den 29 november.

Kammaren biföll denna ansökan.

Talmannen anmälde att *Yngve Wernersson* (s) skulle tjänstgöra som ersättare för Margareta Israelsson.

Vidare meddelade talmannen att *Karl-Göran Biörsmark* (fp) ansökt om ledighet för FN-uppdrag under tiden den 12 oktober–den 11 november.

Kammaren biföll denna ansökan.

Talmannen anmälde att *Lola Björkquist* (fp) skulle tjänstgöra som ersättare för Karl-Göran Biörsmark.

3 § Anmälan om utsedda statsråd

Anf. 2 Statsminister CARL BILDT (m):
Fru talman! Enligt regeringsformens föreskrift får jag för riksdagen anmäla de statsråd som jag utsett att tillsammans med mig ingå i regeringen.

Statsråd och chef för justitiedepartementet är Gun Hellsvik
Statsråd och chef för utrikesdepartementet är Margaretha af Ugglas
Statsråd och chef för försvarsdepartementet är Anders Björck
Statsråd och chef för socialdepartementet är Bengt Westerberg

1 *Riksdagens protokoll 1991/92. Nr 6*

Statsråd och chef för kommunikationsdepartementet är Mats Odell
Statsråd och chef för finansdepartementet är Anne Wibble
Statsråd och chef för utbildningsdepartementet är Per Unckel
Statsråd och chef för jordbruksdepartementet är Karl Erik Olsson
Statsråd och chef för arbetsmarknadsdepartementet är Börje Hörnlund
Statsråd och chef för bostadsdepartementet är Birgit Friggebo
Statsråd och chef för industridepartementet är Per Westerberg
Statsråd och chef för civildepartementet är Inger Davidson
Statsråd och chef för miljödepartementet är Olof Johansson
Statsråd är:
Reidunn Laurén
Alf Svensson
Ulf Dinkelspiel
Görel Thurdin
Bo Könberg
Bo Lundgren
Beatrice Ask

Regeringen kommer senare att lägga fram förslag om vissa ändringar i den departementala organisationen. Detta förutses bl.a. innebära att bostadsdepartementet upphör, att benämningen på industridepartementet ändras till näringsdepartementet och att miljödepartementet blir ett miljö- och resursdepartement. Riksdagen kommer att på föreskrivet sätt underrättas om dessa förändringar.

4 § Regeringsförklaring

Anf. 3 Statsminister CARL BILDT (m):

Fru talman, ledamöter av Sveriges riksdag! Moderata samlingspartiet, folkpartiet liberalerna, centerpartiet och kristdemokratiska samhällspartiet har enats om att gemensamt bilda regering för att förändra och för att förnya Sverige.

Det är våra partiers gemensamma avsikt att genomföra en kraftfull förnyelse av Sverige i enlighet med väljarnas i val uttryckta vilja.

Vår politik utformas med siktet inställt på 1990-talet i dess helhet. Vi kan inte omedelbart genomföra allt som vi anser önskvärt och riktigt. Men vi lovar att sätta in all vår gemensamma kraft för att under 1990-talet genomföra den förnyelse av Sverige och den förnyelse av svensk politik som krävs.

***

Fyra stora uppgifter kommer att dominera regeringens arbete under denna mandatperiod.

Den första uppgiften är att fullt ut föra Sverige in i det europeiska samarbetet genom förhandlingarna om medlemskap i den Europeiska gemenskapen.

Den andra är att bryta den ekonomiska stagnationen och att återupprätta Sverige som en tillväxt- och företagarnation med en stark och växande ekonomi.

Den tredje är att förbättra vår välfärd och sociala omsorg genom den valfrihetsrevolution i välfärdspolitiken som vi kommer att inleda och genom särskilda insatser för de sämst ställda.

Den fjärde uppgiften är att forma en långsiktig och hållbar utveckling mot ett samhälle med frisk luft och rent vatten, med levande sjöar och skogar.

***

Regeringen kommer med all kraft att verka för att Sverige snarast möjligt blir fullvärdig medlem av den Europeiska gemenskapen.

Steget in i det europeiska samarbetets kärna är ett steg av historisk betydelse för Sverige. Det kommer att påverka snart sagt varje del av vårt samhälle under det årtionde som nu ligger framför oss.

Europa är statt i stark förändring. Historien accelererar, och det är vår skyldighet att ta till vara de nya möjligheter som utvecklingen skapar.

De första efterkrigsdecenniernas integrationsarbete i Västeuropa syftade till att säkra freden i ett Europa som sargats av två världskrig. Integrationen har utvecklats till ett alltmer framgångsrikt och fördjupat samarbete för att säkra frihet, demokrati och ekonomiska framsteg i allt större delar av Europa.

Sammanbrottet för de socialistiska diktaturerna och planekonomierna i Central- och Östeuropa innebär en historisk möjlighet att etablera en europeisk frihets- och samarbetsordning som säkrar fred och utveckling under generationer framöver.

I detta arbete är den Europeiska gemenskapen den självskrivna kärnan. Men också arbetet inom Europarådet och inom ramen för den europeiska säkerhets- och samarbetskonferensen spelar här en viktig roll.

Det föreligger en bred enighet i riksdagen om den strävan efter medlemskap som kom till uttryck i Sverigens ansökan till den Europeiska gemenskapen. Regeringen avser att under de kommande åren bygga vidare på denna breda enighet. Vi söker ett så brett samförstånd som möjligt kring Sveriges politik i denna fråga.

Den svenska ansökan om medlemskap är ett uttryck för att vi delar Gemenskapens långsiktiga mål, så som dessa har formulerats i Romfördraget och Enhetsakten, och att vi tillsammans med de andra medlemsstaterna vill arbeta för dessas förverkligande.

Ansökan om medlemskap grundas dessutom på insikten att Sverige vid inträdet i Gemenskapen måste ge sin anslutning till alla delar av samarbetet, godta de förändringar som kan följa av de nu pågående regeringskonferenserna och förklara sig berett att aktivt medverka i Gemenskapens vidare utveckling i riktning mot de politiska mål som uppställdes i Romfördraget.

Den svenska utrikes- och säkerhetspolitikens utformning förändras i ett Europa som förändras. Den europeiska identiteten i vår utrikespolitik får ökad betydelse. Den nya politiska situationen skapar nya möjligheter för deltagande också i utrikes- och säkerhetspolitiskt samarbete med andra europeiska stater.

Men alltjämt innebär de strategiska realiteterna i det nordeuropeiska och nordatlantiska området att den svenska säkerhetspolitiska huvudlinjen, som sammanfattats i uttrycket "alliansfrihet i fred syftande till neutralitet i krig", bibehåller sin grundläggande betydelse.

Regeringen avser att omedelbart intensifiera förberedelserna för förhandlingarna om medlemskap i den Europeiska gemenskapen. Den kommer samtidigt att studera och lägga fram förslag om de förändringar på olika samhällsområden som då blir viktiga.

Förändringar i grundlagen kommer att vara nödvändiga. Frågan om dessa bereds nu i en parlamentarisk kommitté. Denna ges vidgad sammansättning. Dess förslag kommer att ligga till grund för förslag till riksdagen.

I detta sammanhang prövas också frågan om den närmare utformningen av och tidpunkten för en folkomröstning. Denna kommer att vara avgörande för det slutgiltiga godkännandet av det avtal om medlemskap som regeringen avser att träffa med den Europeiska gemenskapens medlemsstater.

Med siktet inställt på medlemskap fr.o.m. 1995 bör denna folkomröstning äga rum senast i samband med det allmänna valet i september 1994.

***

Den andra stora uppgiften för regeringen blir att bryta den ekonomiska stagnationen och att lägga grunden för en ny period av tillväxt, företagande och utveckling i Sverige.

I det nya Europa som nu växer fram får inte vårt land vara en nation som halkar efter. Vi vill att Sverige och Norden skall vara ett kraftfält i den kommande europeiska utvecklingen.

Efter en lång period av en mycket snabb välstånds- och välfärdsutveckling har problemen i den svenska ekonomin nu blivit allt tydligare. Utvecklings- och tillväxtkraften har försvagats.

Försöken att vända utvecklingen har tyvärr misslyckats. I början av 1990-talet kännetecknas vår ekonomiska utveckling av en snabb utslagning av arbetsplatser och företag, starkt sjunkande investeringar i näringslivet, en minskande produktion av varor och tjänster och försämrade statsfinanser.

Det är av avgörande betydelse för Sveriges framtid att denna utveckling kan brytas.

Kan inte tillväxtkrisen hävas kommer 1990-talet att präglas av en allt högre arbetslöshet i förening med allt större svårigheter att finansiera också angelägna offentliga åtaganden.

Det centrala målet för regeringens ekonomiska politik blir därmed att återvinna utvecklings- och tillväxtkraften i den svenska ekonomin.

I en tid av snabba och omfattande förändringar av de teknologiska och internationella förutsättningarna för vår ekonomiska utveckling ställer vi upp som mål att för vårt land återerövra den ledande ställning bland de utvecklade länderna som vi en gång hade.

Det innebär att Sverige mot mitten av 1990-talet måste komma upp i en varaktig ekonomisk tillväxt på minst samma nivå som i jämförbara europeiska länder. Detta bör vara tillväxtpolitikens riktmärke.

En klar och entydig omläggning av kursen i den ekonomiska politiken är därför nödvändig. Avgörande är en ny syn på enskilt ägande, enskilt företagande och enskilt sparande. Det är de enskilda initiativen, det fria företagandet och det spridda personliga ägandet och sparandet som kan lägga grunden för en ny utvecklingskraft.

Avregleringar, en omfattande spridning av ägandet i i dag statliga företag,

utbyggnad av eftersatt infrastruktur och ökade satsningar på utbildning och forskning skapar tillsammans förutsättningar för nya investeringar och en utveckling som bryter den industriella nedgången.

Av största vikt för Sveriges ekonomiska utveckling under 1990-talet blir att små- och nyföretagandet får en renässans. Det är i dessa företag som de nya möjligheterna och de nya jobben finns. Det är nyföretagandet som måste bli ekonomins spjutspets mot framtiden.

Regeringen kommer redan under denna höst att lägga fram en rad förslag som tillsammans innebär en ny start för små- och nyföretagandet.

Löntagarfonderna avvecklas. Detta besked är signalen om en avgörande förändring av synen på företagande och ägande i Sverige.

Skatterna på småföretagen kommer att sänkas. Förmögenhetsskatten på arbetande kapital avskaffas redan fr.o.m. detta år. På några års sikt avskaffas hela förmögenhetsskatten. Arvsbeskattningen lindras. Omsättningsskatten på aktier avskaffas. De sociala avgifterna på individuella vinstandelar i företag tas bort. Den allmänna löneavgiften slopas. Nya skattestimulanser för teknik- och innovationsföretag tas skyndsamt fram liksom förslag om lindrad kapitalbeskattning i övrigt. Regelverket för de mindre företagen förenklas.

Det utländska intresset för investeringar i Sverige stimuleras genom att förvärvslagstiftningen för företag, aktier och fastigheter i huvudsak avskaffas.

Skattepolitiken inriktas på en successiv sänkning av det totala skattetrycket. Detta arbete inleds omedelbart. Sänkningen av skattetrycket skall ske på ett sådant sätt att vår ekonomis utvecklings- och konkurrenskraft stärks.

Den genomförda sänkningen av den statliga inkomstbeskattningen ligger fast.

Ett nytt skatteutjämningssystem för kommunerna tas fram skyndsamt. Det skall träda i kraft 1993. I samband därmed avskaffas den särskilda skatteutjämningsavgiften. Det kommunala skattetrycket får inte höjas.

Skatten på livsmedel, turism, hotell- och restaurangtjänster samt inrikes persontransporter sänks från årsskiftet till 18 %. Kombinationen av sänkningarna av den s.k. turistmomsen, momsen på inrikes persontrafik och sänkningen av löneskatterna i större delen av Norrlands inland som kommer att föreslås ger nya möjligheter för turismen i exempelvis den svenska fjällvärlden.

Den ekonomiska integrationen i Europa ställer nya krav också på vår skattepolitik. På en rad områden kommer sänkningar av skatter att bli nödvändiga.

Regeringen kommer att i ett sammanhang redovisa riktlinjer för det framtida arbetet med Europaanpassning av skatterna.

Det gäller bl.a. mervärdeskatten. Inför den svenska EG-anslutningen måste en betydande sänkning av den allmänna momssatsen ske.

Även andra indirekta skatter, såsom energibeskattningen och kilometerskatten, måste justeras. En generell sänkning av kapitalbeskattningen kommer att vara nödvändig. Sverige kan inte ha skatter som leder till att företag och sparande söker sig till andra länder.

Starka krav ställs därmed på återhållsamhet med offentliga utgifter. Det

kommer att vara nödvändigt med omfattande besparingar under de kommande åren. Regeringen avser att i budgetpropositionen 1992 lägga fram riktlinjer för och förslag till minskade statsutgifter på 10–15 miljarder kronor.

Regeringens fortsatta prövning av de offentliga utgifterna kommer att utgå från en strategi som innebär att utgifterna skall minska som andel av landets samlade produktion. Därmed skapas utrymme för att inom ramen för en stram finanspolitik sänka skattetrycket och därmed återvinna utvecklingskraften i ekonomin.

Det stora och snabbt stigande underskottet i statsfinanserna kan bara vändas genom en politik som åter skapar förutsättningar för tillväxt.

Mot bakgrund av de krav som ställs av den fasta valutapolitiken och av vår strävan att Sverige skall komma med i det framväxande europeiska ekonomiska och monetära samarbetet måste de offentliga finanserna på sikt bringas i balans. Normen att staten inte skall nettolåna i utländsk valuta ligger fast.

Arbetslösheten ökar nu snabbt. Vi står inför den allvarligaste arbeslöshetskrisen under efterkrigstiden.

Detta ställer krav på en aktiv arbetsmarknadspolitik. Den skall lindra arbetslöshetens sociala konsekvenser, men den skall också skapa en bättre beredskap för den uppgång i sysselsättningen som kommer. Regeringen avser att utnyttja varje del i den samlade arbetsmarknadspolitiska arsenalen.

I detta syfte kommer arbetsmarknadsstyrelsen redan under hösten att tillföras ytterligare resurser. Möjligheten att tidigarelägga nödvändiga investeringar i bl.a. vägar och järnvägar kommer att tillvaratas.

Arbetsmarknadspolitiken skapar emellertid inte varaktigt trygga jobb. Den uppgiften kan bara klaras genom en politik som ger oss framgångsrika företag och ekonomisk tillväxt.

Konkurrenspolitiken kommer att skärpas. Såväl offentlig som enskild maktkoncentration kommer att motarbetas. Förslag läggs fram om skärpt konkurrenslag. Etableringsfrihet för butiker införs.

*

Hela Sverige skall leva. Det förutsätter en aktiv regionalpolitik. Utvecklingskraften i de mindre företagen är avgörande också för den regionalt spridda sysselsättningen, liksom satsningar på bättre infrastruktur, dvs. moderna järnvägar, förbättrat vägnät och en utbyggd högskoleutbildning.

Sänkningen av socialavgifterna kommer att vidgas till större delar av Norrlands inland och omfatta fler verksamheter än i dag. I syfte att ge rådrum för att pröva framtiden för inlandsbanan kommer trafiken att fortsätta under nästa år.

Omställningen av jordbruket fullföljs. Syftet är att Sverige vid inträdet i EG skall ha en stark och konkurrenskraftig jordbruksnäring.

Ett öppet och levande kulturlandskap skall bevaras. Jordbruket skall användas som en resurs i miljöarbetet. Det skall producera livsmedel av hög kvalitet och andra miljövänliga råvaror.

En avstämning av omställningsbesluten sker efter det att EG har lagt fast principerna för sin kommande jordbrukspolitik. Denna förbereds av en sär-

skild kommission. I detta sammanhang prövas också frågan om arealersättning som en metod att bevara öppna landskap.

Det enskilda skogsbruket ges bättre möjligheter genom att skogsvårdsavgiften avskaffas.

*

Grundläggande för den ekonomiska politikens framgång är att inflation och kostnadsstegringar pressas ned. En framgångsrik inflationsbekämpning är en förutsättning för full sysselsättning.

Nedväxlingen av takten i lönekostnadsökningarna, som uppnåddes bl.a. som en följd av Rehnbergskommissionens arbete, måste föras vidare. Statlig inkomstpolitik och ingripanden i avtalsrörelserna måste emellertid avvisas. Arbetsmarknadens parter måste själva finna formerna för en lönebildning som främjar ökad produktivitet, bättre konkurrenskraft och ökad sysselsättning.

***

Regeringen avser att ge välfärdspolitiken en ny inriktning.

Välfärdspolitiken gynnar alla, men den betyder allra mest för de ensamma, fattiga och sjuka och för alla dem som inte själva kan skapa en rimlig standard och som inte har någon som bryr sig om dem eller tar ansvar för dem.

Men välfärdspolitiken fungerar inte alltid som den skall. Bristerna är påtagliga. Köerna måste kortas. Servicen skall förbättras. Valfriheten måste öka.

Staten måste ha det yttersta ansvaret för att alla medborgare ges en grundläggande trygghet vid arbetslöshet, sjukdom, ålderdom och handikapp. Dessa insatser måste även i framtiden till den alldeles övervägande delen finansieras gemensamt.

Däremot finns det ingen anledning att själva produktionen alltid skall ske i offentlig regi. Att skilja på offentlig kontroll och finansiering å den ena sidan och en fri produktion med enskilda, kooperativa och offentliga producenter å den andra blir därför den grundläggande principen för förnyelsen av de olika välfärdssystemen.

Därmed uppmuntras också enskilda initiativ och alternativ. Det ger större möjligheter särskilt för de många kvinnor som arbetar inom vård, omsorg och utbildning. Det är detta som är valfrihetsrevolutionen i välfärdspolitiken.

*

Att ge bättre förutsättningar för trygga familjer och för barnens uppväxt och omvårdnad i vårt moderna samhälle är en av de allra viktigaste uppgifterna för framtiden. Det är i de små nära gemenskaperna som de flesta individer finner trygghet och förankring. Här möter de uppväxande generationerna kärlek och omtanke och fostras till ansvarstagande för sina medmänniskor och sin omvärld.

Familjepolitiken skall underlätta för föräldrarna att själva välja den vård och fostran av barnen och den arbetsfördelning som passar dem och barnen

bäst. Det innebär att familjepolitiken skall främja både valfrihet och jämställdhet mellan kvinnor och män. Den som väljer att förvärvsarbeta skall också ha ekonomiskt utbyte av detta.

En ny familjepolitik syftar till att ge ökad valfrihet för småbarnsföräldrar, att ge en möjlighet för mer tid åt barnen och att i större utsträckning skapa rättvisa villkor för alla delar av landet.

Om varje barnfamilj får möjlighet att lösa barnomsorgen på det sätt den själv önskar skapas större trygghet. Det innebär att det måste finnas barnomsorg utanför hemmet av god kvalitet för dem som vill ha det och bättre ekonomiska möjligheter för dem som så önskar att stanna hemma när barnen är små.

Omläggningen av familjepolitiken sker i flera steg.

I ett första och omedelbart steg tas existerande hinder för fri etablering och fritt utnyttjande av olika former av barnomsorg bort. Barnomsorgsbidraget följer det val som föräldrarna träffar. Statsbidrag kommer också att utgå, t.ex. då förskollärare startar eget och för dagbarnvårdares egna barn. Genom dessa åtgärder skapas förutsättningar att snabbare nå målet full behovstäckning i barnomsorgen.

I ett andra steg införs ett bättre ekonomiskt stöd som syftar till att öka småbarnsfamiljernas valfrihet och rättvisan mellan dem. Detta utformas som ett vårdnadsbidrag, lika för alla barn.

Detta andra steg påbörjas under mandatperioden. Den statsfinansiella utvecklingen är av avgörande betydelse för i vilken takt detta stöd sedan byggs ut.

*

Regeringen är starkt medveten om de växande problemen inom sjukvården och äldreomsorgen. Att förbättra och förändra vården blir en av dess viktigaste uppgifter när det gäller välfärdspolitiken.

Svensk sjukvård präglas i många avseenden av en hög professionalism och av kvalitet. Det beror inte minst på en kunnig och engagerad personal.

Men ändå fyller den nuvarande organisationen inte de krav som måste ställas på en fungerande sjukvård. Köerna är för långa. Sjukvårdens organisation präglas i alltför hög grad av centralplanering, tröghet och byråkrati.

Mot den bakgrunden avser regeringen att driva på för att göra det möjligt för alla att få en egen, fritt vald husläkare. Fri etableringsrätt för läkare kommer successivt att införas.

Regeringen kommer att genomföra en större översyn av sjukvårdens organisation och finansiering. En ökad samordning mellan sjukvård och sjukförsäkring kan ge grund för en förnyelse av sjukvårdens finansieringsformer. Förutsättningarna att införa en obligatorisk sjukvårdsförsäkring prövas.

Arbetet med att skapa värdiga villkor för gamla och sjuka måste nu intensifieras. Det gäller bl.a. tillskapandet av ålderdomshem och andra trygga boendealternativ för våra äldre, dagvård och gruppbostäder för dementa och rätten till ett eget rum för dem som lever på institution.

Ett viktigt mål är att öka valfriheten för patienter och äldre. Bättre förutsättningar skapas för att nya former av vård och omsorg snabbt kan växa upp.

Människor med handikapp och deras anhöriga skall ges ökade möjligheter till ett gott liv. Regeringen kommer under 1992 att lägga fram förslag till ett ökat stöd för de handikappade grundat på förslaget från handikapputredningen.

*

En central del av välfärdspolitiken är pensionssystemet. En trygg pensionering är en rättighet för alla.

Under hösten kommer regeringen att inbjuda riksdagens partier till samråd om det fortsatta arbetet med att stärka pensionssystemet. Det är regeringens avsikt att på grundval av remissvaren på pensionsberedningens betänkande tillsätta en parlamentarisk arbetsgrupp för att behandla ATP-systemets framtid och frågor i anslutning till detta. Dess arbete bör bedrivas så, att förslag kan föreläggas riksdagen nästa höst.

Samtidigt bör en bred kartläggning ske av pensionärernas levnadsvillkor. Den skall ge underlag för arbetet med att förbättra situationen för de sämst ställda pensionärerna.

I det sammanhanget utreds möjligheterna med en höjd grundpension liksom med riktade insatser till dem som har det sämst ställt. Förslag skall läggas fram i så god tid att de kan vara i kraft fr.o.m. 1993.

Alkoholmissbruket är vårt största sociala problem. Regeringen avser att föra en aktiv alkoholpolitik som syftar till minskad konsumtion och minskade alkoholskador.

En bred alkoholpolitisk kommission tillsätts för att utvärdera den hittillsvarande politiken och för att forma en framtida stragegi, bl.a. i EG-perspektivet. Kartläggningen av de familjesociala konsekvenserna, t.ex. barnens situation i missbrukarfamiljer, bör ingå i uppdraget liksom en utvärdering av alkoholistvården. Nyttan av gällande regler bör bedömas och onödigt krångel undanröjas.

***

Alla har rätt att få leva i en god miljö. Att skydda och förbättra miljön är en framtidsutmaning i allas intresse. Den ekonomiska och den tekniska utvecklingen skapar unikt goda möjligheter för omställningen till mindre resurskrävande och miljöbelastande produktions-, energi- och transportsystem.

Regeringen kommer att ange tydliga miljömål, ställa bestämda miljökrav och använda effektiva styrmedel, t.ex. miljöavgifter. Miljölagstiftningen kommer att skärpas och sammanföras i en miljöbalk. Inriktningen skall vara att avfall kan återföras till naturens kretslopp, återvinnas eller återanvändas.

Regeringen avser att återkommande till riksdagen redovisa miljösituationen. Särskilda naturresursräkenskaper tas fram. Redovisningen av traditionella ekonomiska data kompletteras med miljövärden.

Förslag utarbetas till etiska och miljömässiga regler för biotekniken. Regler läggs fast för ansvarsfull hantering av genteknik beträffande människor, växter, djur och mikroorganismer.

Det globala hotet från ökande utsläpp av koldioxid och andra växthusgaser måste mötas genom internationell samverkan.

FNs roll i miljövårdsarbetet måste stärkas. Regeringen avser att ta initiativ till en bred diskussion om internationella miljöregler för handeln.

Regeringen kommer aktivt att delta i förberedelserna för och vid genomförandet av FN-konferensen om miljö och utveckling 1992. Det europeiska samarbetet får avgörande betydelse för möjligheten att lösa de svåra miljöproblemen, inte minst i Central- och Östeuropa. En europeisk luftvårdsfond bör etableras i detta syfte.

Sverige skall spela en pådrivande roll i det europeiska miljövårdsarbetet.

Ansvaret för vattenmiljön förenar länderna kring Östersjön. Regeringen kommer att verka för ett utbyggt samarbete och ge stöd för att rena Östersjön.

I förhandlingarna om svenskt medlemskap i EG skall Sverige utgå från att högsta tillämpade ambitionsnivå skall gälla på miljöområdet.

Miljövänlig energi från biobränslen, solenergi och vindkraft utvecklas och stimuleras. Hushållning främjas.

I samband med EG-anpassningen av energibeskattningen genomförs en övergång till ett system med bl.a. koldioxidbaserad beskattning också på elkraft.

Naturvården ges en central roll i miljöpolitiken. Den biologiska mångfalden värnas. En hög ambitionsnivå skall gälla i arbetet med att skydda värdefull natur, såsom våra urskogar, hagar och våtmarker. De älvar och älvsträckor som har undantagits från utbyggnad värnas. Fler värdefulla vattendrag skyddas i naturresurslagen.

En omfattande modernisering av järnvägen sker under 1990-talet. Arbetet med att ersätta fossilbränslen med biobränslen påskyndas. Målet är att nya fordon skall kunna drivas utan fossilbränslen. Miljövänliga drivmedel skall gynnas särskilt.

Miljöpolitiken måste utgå ifrån vad naturen långsiktigt tål. Vi har inte rätt att föröda för de generationer som kommer efter oss. Försiktighetsprincipen måste vara en viktig ledstjärna.

Miljökonsekvenserna skall redovisas före varje beslut som ger större miljöpåverkan.

Riksdagen har godkänt avtalet med Danmark om byggandet av en fast förbindelse över Öresund. Efter godkännande också i folketinget är nu detta ett folkrättsligt bindande internationellt avtal.

I enlighet med detta avtal kommer det konkreta förslaget till utformning av förbindelsen att bli föremål för en miljöprövning enligt naturresurslagen, miljöskyddslagen och vattenlagen. En bred miljökonsekvensbedömning kommer därmed att ske.

Miljöprövningen skall gälla en fast förbindelses regionala påverkan och effekter på Östersjön. Avgörande i denna bedömning är att den s.k. nollösningen vad gäller vattenströmningen mellan Östersjön och Kattegatt kan säkerställas.

Respekten för det med Danmark träffade avtalet kräver att miljöprövningen görs med största möjliga noggrannhet. I detta sammanhang skall även andra stater än Sverige och Danmark ha möjlighet att yttra sig om projektet.

Energipolitiken är av stor betydelse för möjligheterna till en hållbar ekonomisk tillväxt, men den styrs också av starka miljöhänsyn.

Den s.k. energiöverenskommelsen ligger fast. Omställningen av energisystemet måste, vid sidan av säkerhetskraven, ske med hänsyn till behovet av elkraft. Det är viktigt att Sverige har internationellt konkurrenskraftiga elpriser.

***

Skol- och utbildningspolitiken inriktas på att stärka Sverige som en kunskapsnation. Under 1990-talet skall vi skapa Europas bästa skola.

Alla ges rätt att fritt välja skola. De offentliga bidragen skall i princip följa eleven.

En av skolans huvuduppgifter är att skapa respekt för och vidareutveckla demokratins principer om tolerans, samverkan och likaberättigande. Skolan skall väcka respekt för sanning och rätt, för människans egenvärde och för människolivets okränkbarhet. Den personliga integriteten får inte kränkas.

Program kommer att utarbetas för att höja kvaliteten på skolans alla stadier. Språkens ställning i hela utbildningsväsendet kommer att förstärkas.

En ny läroplan för grundskolan med en tydlig kunskapsprofil kommer att utarbetas. Ett nytt betygssystem, där betygen mäter kunskaper och har fler steg än i dag, införs snarast.

Förlängningen av de yrkesförberedande linjerna av gymnasieskolan ligger fast, och kvaliteten på undervisningen såväl på dessa som på de studieförberedande linjerna förstärks. Kunskapskraven får inte eftersättas.

Lärarnas möjligheter att få känna engagemang och stimulans är avgörande för om skolan skall lyckas med sin viktiga uppgift. En ny lärarutbildning för grundskolan införs parallellt med den nuvarande. Den syftar till djupare ämneskunskaper hos lärarna.

Den högre utbildningen och forskningen måste uppvärderas. Det är en central del i politiken för att återupprätta tillväxt- och utvecklingskraften i vårt samhälle.

Strävan skall vara att skapa mer autonoma universitet och högskolor. De principiella och praktiska frågorna vid en omvandling av universitet och högskolor till fristående stiftelser klarläggs snabbt.

Antalet platser vid universitet och högskolor ökar redan i vår. Medel från avvecklingen av löntagarfonderna används till att förstärka resurserna för bl.a. forskning vid universitet och högskolor. Detta gäller även de mindre högskolorna.

***

Brottsligheten måste bekämpas med kraft. Att bryta utvecklingen mot allt fler brott är en avgörande fråga för allas trygghet i samhället. Regeringen kommer att tillmäta all brottsbekämpning stor betydelse, men den inriktas i ökad utsträckning mot vålds- och narkotikabrott. Narkotikamissbruk kan aldrig accepteras. För att stoppa missbruket tidigt och kunna sätta in erforderligt stöd skärps straffskalan vid ringa narkotikabrott. Arbetet på att bekämpa narkotikamissbruket på anstalterna tillmäts ökad vikt.

Den automatiska halvtidsfrigivningen av fängelsedömda avskaffas. Den

ersätts av ett system med möjlighet till frigivning efter två tredjedelar av strafftiden.

Antagningen till polishögskolan utökas. Det ger på sikt möjlighet till bl.a. fler kvarterspoliser och insatser för att bekämpa gatulangningen.

Alternativa påföljder som samhällstjänst och kontraktsvård utvecklas ytterligare. Kriminalvårdens brottsförebyggande och sociala aspekter tillmäts ökad betydelse.

En ny statlig vårdform för unga brottslingar införs som ersättning för de s.k. § 12-hemmen. Brottsoffrens ställning kommer att stärkas. Stödet till kvinnojourerna förstärks. En försöksverksamhet med livvakt för hotade kvinnor förbereds.

Reglerna för rattfylleri ses över med inriktning på sänkt promillegräns och skärpta straff för grovt rattfylleri samt på ökad enhetlighet i tillämpningen.

Den enskildes rättssäkerhet stärks.

***

Bostadspolitiken inriktas på att alla skall ha möjlighet till en bra bostad till ett rimligt pris.

Detta förutsätter en bygg- och bostadsmarknad med mer av konkurrens och valfrihet. Därmed kan priser för bl.a. nyproduktionen pressas. Redan i höst läggs förslag fram om en rad förenklingar i detta syfte.

Möjligheterna att äga sin bostad förbättras. Förslag läggs fram som underlättar för de boende att omvandla den fastighet de bor i till bostadsrätt. Förslag kommer också att läggas fram om att stärka de enskilda hyresgästernas ställning.

Det beslutade systemet om s.k. räntelån genomförs inte. Förslag om detta läggs omedelbart fram. Särskilda övergångsregler kommer att gälla under 1992. Förslag läggs fram om ett nytt förenklat lånesystem att gälla fr.o.m. 1993. Detta medger bl.a. en väsentlig begränsning av lånebyråkratin.

Problem i boendemiljön, såsom radon och buller, ägnas ökad uppmärksamhet.

***

Skyddet för äganderätten skall skrivas in i grundlagen. Regeringen avser att tillsätta en utredning för att lägga fram förslag om detta.

Ett system med ökat inslag av personval till riksdagen skulle ge medborgarna bättre möjligheter att påverka vilka som skall representera dem. Ett förslag till sådan förändring av valsystemet tas fram.

Regeringen kommer positivt att pröva åtgärder för att stärka den lokala demokratin, bl.a. kommundelningar.

Radio- och TV-monopolet är tekniskt sett avskaffat. Regeringen avser att föreslå sådana lagändringar att friheten ökar på radio- och TV-området. Detta innebär i princip fri etableringsrätt. Den närmare utformningen bereds i särskild ordning.

En kartläggning av svenska kyrkans ekonomiska läge och rättsliga ställning kommer inom kort att redovisas. På grundval av denna bör en öppen dialog med alla berörda parter om kyrkans framtid inledas.

Stödet till ett fritt och vitalt kulturliv är ett angeläget åtagande som behövs

för att samhället skall förbli öppet och dynamiskt och för att människor skall kunna växa och utvecklas.

Kulturarvet skall värnas. Den svenska kulturen får ökad betydelse när vi under de kommande åren tar steget in i det europeiska samarbetet. Vår kultur bör föras ut i det övriga Europa samtidigt som vi stärker vår egen kulturella identitet.

De frivilliga och ideella organisationernas insatser inom bl.a. folkrörelser som idrottsrörelsen, kyrkorna och de fria samfunden spelar en ovärderlig roll i ett gott samhälle.

***

Den snabba utvecklingen inom den medicinska och biologiska forskningen reser ständigt nya och svåra etiska problem. Denna utveckling ställer krav på en sammanhållen och en etiskt förankrad politik.

Utgångspunkten skall vara den syn på människan och på människolivets helgd som har sin förankring i den kristna etiken och i den västerländska humanismen.

Alla människor har samma värde. Den grundläggande mänskliga rättigheten är rätten till liv. För att främja principen om alla människors lika värde skall speciellt de svaga människornas och gruppernas livssituation förbättras.

***

Sverige skall vara ett öppet land präglat av tolerans och öppenhet. Människor från skilda kulturer och med skilda livsåskådningar skall här kunna leva sida vid sida i god samverkan. Hemspråksundervisningen värnas.

Vi känner tacksamhet för de insatser som gjorts av människor från andra länder för uppbyggnaden och utvecklingen av vårt gemensamma Sverige.

Invandrar- och flyktingpolitiken skall föras i en anda av internationalism och humanitet. Främlingsfientlighet och tendenser till rasism skall bekämpas. Ytterligare åtgärder mot diskriminering av invandrare skall vidtas.

Sverige kommer även i fortsättningen att ha en reglerad invandring. Men flyktingpolitiken förändras.

Systemet för flyktingmottagande läggs om i syfte att motverka långa vistelser i flyktingförläggningar. Asylsökande ges rätt att ta tillfälliga arbeten. Rättssäkerheten i flyktingpolitiken förstärks. En ny praxis vad gäller behandling av ansökningar om asyl kommer att etableras successivt efter genomgång land för land och efter samråd med de nordiska länderna och med EGs medlemsstater. Därmed sker en återgång till prövning enligt normala regler.

***

Den svenska utrikespolitiken skall vara en klar röst för mänskliga rättigheter, frihet och demokrati i världens alla delar.

Det nordiska samarbetet måste utvecklas. Inom ramen för det vidare europeiska samarbetet finns förutsättningar för att på nytt stärka samhörigheten och samarbetet mellan de nordiska länderna.

Estland, Lettland och Litauen står oss nära. Vi har en skyldighet att ge

dem hjälp och stöd i deras svåra omställning. Omfattande hjälpinsatser, bl.a. vad gäller infrastruktur och miljövård, förbereds.

De europeiska förändringarna kommer att stå i utrikespolitikens centrum under de kommande åren. Vi vill utveckla kontakterna inte minst med de nu framväxande demokratierna i Central- och Östeuropa och bidraga till det europeiska samarbetets utveckling.

Vi avser att inrätta ett särskilt anslag för de olika Europainsatser som kommer att krävas under 1990-talet. Insatser i Europa skall inte blandas samman med hjälp i andra delar av världen.

Vi strävar efter att fördjupa kontakterna också med övriga fria demokratier i Amerika, Afrika, Asien och Stilla Havs-området. Vi kommer att verka för en friare världshandel. Sverige skall vara en aktiv partner i utvecklingsländernas ansträngningar att bryta sig ur sin fattigdom. Vi stöder arbetet mot apartheid och för frigörelsen i södra Afrika.

Sverige skall leva upp till sina internationella åtaganden på biståndsområdet. Enprocentsmålet ligger fast. De asylkostnader som för närvarande täcks av biståndsmedel lyfts successivt ut.

Biståndspolitiken läggs om i riktning mot ett väsentligt starkare stöd för demokrati och marknadsekonomi. Biståndet till Vietnam minskas och avvecklas om inte en tydlig demokratisering sker. Biståndssamarbetet med Cuba avbryts.

Katastrofhjälpen utökas. De enskilda organisationernas betydelse understryks ytterligare.

***

Även i ett Europa i stark förändring ställer vår alliansfria säkerhetspolitik krav på ett starkt försvar. De senaste åren har medfört att svårigheterna i försvarspolitiken blivit allt större. Ett nytt försvarsbeslut måste därför fattas av riksdagen under våren 1992.

Utgångspunkten för arbetet inför detta är att det kommer att krävas såväl omfattande strukturella förändringar som vissa ekonomiska tillskott. Det skall ge oss ett försvar som i det nya Europa kan ge vår säkerhetspolitik tillräckligt stöd. JAS-projektet fullföljs.

***

Fru talman! Det är denna regerings avsikt att föra en politik för hela vårt land och i hela folkets intresse. Vi eftersträvar, där så är möjligt, en bred förankring här i riksdagen.

En konstruktiv opposition kommer att möta en öppen regering. I avgörande frågor – t.ex. steget in i Europa och pensionssystemets trygghet – är enighet om färdriktningen särskilt angelägen. Det är viktigt för vårt fria folkstyres framtid att under kommande år återskapa respekten för politiken och för staten. Det sker bäst genom en politik som ser statsmaktens ansvar lika klart som den ser statsmaktens gränser.

Alltför ofta har staten och den offentliga makten betraktats som detsamma som samhället. Men nu är kollektivismens tid slut. I vårt Sverige kommer samhället alltid att vara större än staten.

Vi strävar efter att göra 1990-talet till ett förändringarnas och ett förnyelsens decennium för Sverige.

(Applåder)

5 § Kammaren åtskildes kl. 9.49.

Förhandlingarna leddes av talmannen.

Vid protokollet

GUNNAR GRENFORS

/Barbro Karlsson

Innehållsförteckning

Fredagen den 4 oktober

1 § Meddelande om val 1
Talmannen
2 § Ledigheter 1
3 § Anmälan om utsedda statsråd 1
Statsminister Carl Bildt (m)
4 § Regeringsförklaring 2
Statsminister Carl Bildt (m)

gotab 40029, Stockholm 1991